

טכנולוגיה מסייעת לתלמידים עם לקויות למידה טכנולוגית סיוע Assistive Technology-המדיניות והחוק

סקירה מאת בטי שרייבר
מתוך עבודת תיזה 2001 בהנחיית דר' אורית חצרוני.
החוג לחינוך מיוחד, אוניברסיטת חיפה

"לרב האנשים הטכנולוגיה מקלה על העשייה, לאנשים עם מוגבלות, הטכנולוגיה
גורמת לעשייה להפוך לאפשרית" R. Bryant, Penny Crews Seay & Bryant.

אנשים עם לקויות למידה נתקלים בקשיים רבים הנבעים מהצורך להתמודד עם מיומנויות כמו קריאה, כתיבה, האזנה, דיבור והבעה וחישיבה בבית הספר או במקום העבודה. מיומנויות אלו הנשלפות באופן אוטומטי אצל אנשים רגילים מצריכים המתמודדות יומיומית אצל ילדים ומבוגרים לקויי למידה. בעשור האחרון ההתפתחות הטכנולוגית מספקת לאוכלוסיית לקויי הלמידה הזדמנויות חדשות לפצות על הליקויים הקיימים ברכישת מיומנויות, ולהיות נגישים למידע ולהזדמנויות אשר היו בלתי נגישים בעבר (Penny Crews & Bryant R. Bryant, Seay, 1998).

אמצעים סיוע ושרות טכנולוגיים מאפשרים למשתמש לפתח יכולת פיצוי על כשרים לקויים כך שניתן יהיה לעקוף את התפקודים הפגועים (כמו קריאה, כתיבה) ולהיות נגישים לחומרים ולמידע אשר לא היו ניתנים לנגישות בעבר. למרות שבעבר טכנולוגית סיוע הייתה מיועדת לאנשים עם מוגבלות פיזית וללקויות חושים למיניהם, בשנים האחרונות, הטכנולוגיה מתמקדת בנוסף, על אנשים עם לקויות למידה ולקויות קוגניטיביות אחרות (שם, 1998). החוק האמריקאי מתייחס לצורך במעורבות והסתגלות של האדם עם לקויות למידה בחברה.

החקיקה בארה"ב

בשנת 1988 חוקק החוק הפדרלי "חוק הטכנולוגיה המסייעת לאנשים עם מוגבלות" Disabilities Technology-Related Assistance for Individuals with The Tech Act P.L. 100-104 קרוי גם Act P.L. 10-104. מטרת החוק היא לספק סיוע פיננסי למדינה על מנת לעזור ולפתח תכניות לטכנולוגית סיוע Assistive Technology לאנשים עם מוגבלות: "הקונגרס מצהיר כי מוגבלות היא חלק טבעי מההתנסות האנושית, ובשום דרך אין לצמצם את זכותם של האינדיבידואלים עם המוגבלות לחיות באופן עצמאי, ליהנות מהגשמה עצמית, לערוך בחירות, לתרום לחברה, לפתח קריירה משמעותית וליהנות משילוב מלא Full inclusion והשתלבות בתחומי הכלכלה, הפוליטיקה, החברה, התרבות ובזרם השילוב החינוכי של החברה האמריקאית. החוק כולל את אחת התפיסות המשמעותיות ביותר בחוק האנשים עם מוגבלות ADA - את התפיסה כי האינדיבידואלים

עם מוגבלות מסוגלים להגשים את "החלום האמריקאי".
החוק מספק הזדמנות לכל האנשים עם נכויות כולל אנשים עם לקויות למידה, לחקור את האפשרות בשימוש של מוצרים טכנולוגיים מסייעים ולהיות נגישים לשירותים אלו. מתמקד על מעורבות הצרכן, ובכוונתו להקצות מימון למשך 10 שנים מקסימום, על מנת להתגבר על המגבלות השונות כך שהעזרים הטכנולוגיים יהיו יותר נגישים.

מטרות הפרויקט הם:

1. לספק נגישות לאינפורמציה ממוחשבת בנוגע לשימוש בטכנולוגית סיוע
2. לפתח מרכז מדגים בו אנשים עם נכויות יכולים לבוא ולנסות חלקי ציוד שונים לצורכיהם
3. לספק יועצים על מנת לעזור לאנשים עם נכויות לקבל החלטות מתאימות בדבר הציוד המתאים להם.
4. לספק שירותים לציוד חליפי (ציוד שהתקלקל)
5. לספק הכשרה לאנשים עם נכויות ועם לקויות למידה ולמשפחותיהם.
Association of America LDA, 1994 Learning Disabilities Act Amendments P.L. 103-218- Technology-Related Assistance
דורש לספק הזדמנות לכל האנשים עם נכויות כולל אנשים עם לקויות למידה, ולחקור את האפשרות בשימוש ונגישות למוצרים ושירותים טכנולוגיים מסייעים () (Bryant D, Erin,) Rest, Allan & Lock, 1998. החוק מתמקד השפעתו כל שינוי וקידום מערכות טכנולוגיות.
בעוד שהחוק הראשון The first Tech Act מאיץ באנשים עם מוגבלות להיות מודעים לפוטנציאל הטמון בטכנולוגית הסיוע להעשיר את חייהם, החוק משנת 1994, מעודד פעולה אקטיבית ליישום. הוא מעודד ללמוד כיצד אמצעים טכנולוגיים יכולים להוביל לאיכות חיים גבוהה יותר (Seay, 1998 & Bryant R. Bryant).

החוק הפדרלי Individuals with Disabilities Education Act Amendments - 1997 משנת IDEA

על פיו המחוז צריך לספק אמצעי ושירותי טכנולוגית סיוע לתלמידים עם צרכים מיוחדים, אם הם זקוקים לכך לצורך השגת חינוך חינום מתאים . Free (Appropriate Education (RAPE and החוק מורה בנוסף כי החל מיולי 1998, הטכנולוגיה המסייעת צריכה להירשם בתכנית האישית של התלמיד IEP - Individual Educational Plan - ע"י צוות התכנית. כל התלמידים הזכאים על פי חוק לתמיכה בבית הספר, ללא קשר ללקות שלהם. צוות השילוב חייב לקחת בחשבון שימוש בטכנולוגית סיוע כדי להשיג את מטרות הלמידה של התלמיד, האמצעים יכולים להישמט מהתכנית רק במידה והצוות חושב שאין צורך בשימוש בטכנולוגית סיוע על מנת להשיג חינוך חינום מתאים - PAPE. השימוש באמצעי הטכנולוגיה צריכים להישקל מחדש כל שנה ולכן יש להחליף את האמצעים הטכנולוגיים, במידה והצוות הבינמקצועי החליט על כך. החוק דורש כי ההורים יהוו חלק משמעותי ובלתי נפרד מהתכנית האישית וכי הם יהיו שותפים לשיקולי הדעת של צוות התכנית באם יש לספק לתלמיד/ לילדם אמצעי טכנולוגית סיוע ואם כן אלו (Smith, 1998).

חוק החינוך המיוחד 1988- ישראל

במדינת ישראל חוקק בשנת 1988 חוק החינוך המיוחד. בחוק הוצהר כי "מטרת החינוך המיוחד היא לקדם ולפתח את כישוריו ויכולתו של הילד החריג, לתקן ולשפר את תפקודו הגופני, השכלי הנפשי וההתנהגותי, להקנות לו ידע מיומנויות והרגלים ולסגל לו התנהגות מקובלת בחברה, במטרה להקל על שילובו בה ובמעגל העבודה". בעקבות החוק נבנתה מדיניות השילוב במשרד החינוך לפיה יש "לתת מענה חינוכי-לימודי הולם לצרכים המיוחדים של תלמידים חריגים המתקשים להסתגל מבחינה לימודית או חברתית לנורמות המקובלות במסגרות החינוך הרגיל, ולהימנע ככל האפשר מהפנייתם למסגרות חינוך מיוחד". על פי הצהרה זו "הקו המנחה את המורה בעבודתו להתייחס לכל תלמיד כפרט, להכיר את נקודות החוזק והחולשה שלו ולהתאים את שיטות ההוראה והחינוך לצרכים המיוחדים שלו..". (חוזר מנכ"ל כ"ג), 1996).

גישה זו מציעה שהתלמיד יקבל אמצעי למידה אינדיבידואליים לפי צרכיו עם אפשרות לתמיכה מקצועית בתוך הכיתה. אחת הדרכים לשילובם של תלמידים עם צרכים מיוחדים בכיתה הנם שילוב של אמצעים טכנולוגיים אשר יאפשרו לתלמיד להרחיב את הנגישות ללמידה.

בינואר 1999 נכנס לתקפו חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (1998). החוק קובע כי "זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה, מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון.. במטרה להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות ... ולתת מענה הולם לצרכיו שמיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו (פרק א', 1998). מימוש זכויות מותן שירותים לאדם עם מוגבלות ייעשו ... במסגרת השירותים הניתנים והמיוחדים לכלל הציבור, תוך ביצור ההתאמות הנדרשות בנסיבות העניין כאמור בחוק זה.. בתוך זמן סביר ובמרחק סביר ממקום מגוריו של האדם והכל במסגרת הקורות המימון העומדים לרשות הגוף הציבורי (פרק ג'), 1998". ההתאמות המדוברות מתייחסות בין היתר, למקום העבודה, לבית הספר ולתחבורה ציבורית.

הגדרה: בהתאם לחוק הפדרלי משנת 1988, אמצעים של טכנולוגיה מסייעת "Device Assistive Technology" הוגדר כ"כל פריט או חלק, ציוד או מערכת ייצור, אשר נרכש באופן מסחרי מהמדף, הותאם או שונה ומשתמשים בו לצורך הגדלה, אחזקה או שיפור והרחבת המיומנויות התפקודיות של הפרט עם נכות". (פרספקטיבה, 1998. Higgins, 1998 & Raskind) באותה חוקה המושג "Assistive Technology Service" מוגדר כ"כל שרות אשר מסייע באופן ישיר לאדם עם נכות מתוך מבחר, או שימוש במוצרי הטכנולוגיה המסייעת. על פי רסקינד, טכנולוגית סיוע היא כל טכנולוגיה אשר מאפשרת לפרט עם לקות הלמידה לפצות על הכשרים הלקויים שלו.

השימוש בהתאמות:

ע"פ (ADA 1990 101-336 PL) מעסיק או הקהילה מתבקשים לפתח ולהציע התאמות סבירות (accommodations) לאנשים עם מוגבלות. בתי הספר, אף הם מתבקשים לספק התאמות על מנת להקל את הגישה של התלמיד ללמידה. התאמות יכולות להיות הארכת זמן בבחינה, מתן הוראות בשפת אם לתלמיד עולה, שימוש באמצעים טכנולוגיים אשר יכולים לסייע לתלמיד עם נכות פיזי או עם לקות הלמידה וכו' (Stainback & Stainback 1997)

ע"פ סטיינבק וסטיינבק, (p. 128) מדיניות השילוב צריכה לספק לתלמיד את הידע

והמיומנויות להשתמש באמצעים ובהתאמות הנדרשות עבורו. מעבר לכך, יש לדעתם, לתת לכל התלמידים בכיתה את ההזדמנות להשתמש באמצעים הטכנולוגיים בהם משתמש התלמיד עם הצרכים המיוחדים, וזאת כדי לצמצם את החוסר ידיעה לגבי המכשיר ולהקל על המרכיב החברתי-רגשי של שילוב התלמיד בכיתה. לדוגמא: אם תלמיד משתמש באמצעי תקשורת חלופית כמו ספר אלקטרוני, ניתן לעודד את התלמיד לחלוק את השימוש בספר עם חבריו לכיתה וכך הם יתוודעו למכשיר, ולאופן תפקודו.

*המידע נלקח מתוך אתר האינטרנט של המוסד האקדמי "[סמינר הקיבוצים](#)"